

WDP

WAREHOUSES
WITH BRAINS

De opkomst van nearshoring en het strategische voordeel van Roemenië

WHITEPAPER

“

Roemenië is de ‘place to be’ voor nearshoring in Europa. De nearshoringtrend is veelbelovend als het gaat om winstgevendheid. Hierdoor is Roemenië voor internationale bedrijven een interessante locatie om hun faciliteiten te vestigen.

Gijs Klomp,
Business Development Manager WDP Romania

Inhoudstafel

#0 Inleiding	4
#1 Voordelen van nearshoring	6
#2 Het onbenutte potentieel van Roemenië	12
#3 Alles wat je moet weten over Roemenië	15
#4 Wat je moet weten over nearshoring in Roemenië	19
#5 Conclusie	30

#0

Inleiding

Sinds enkele jaren is nearshoring een erg populair alternatief voor het traditionele offshoring/outsourcingmodel. Onder andere de wereldwijde pandemie en geopolitieke conflicten veroorzaakten namelijk nooit eerder geziene verstoringen in de toeleveringsketen, waardoor bedrijven zich genoodzaakt zagen om hun operationele strategieën te herzien. **In dat opzicht is nearshoring mogelijk een gamechanger.** Door activiteiten of processen te verplaatsen naar nabijgelegen landen of regio's profiteren bedrijven van een gunstiger bedrijfsklimaat, zoals lagere (arbeids)kosten, een efficiëntere toeleveringsketen en betere communicatie. Deze whitepaper gaat dieper in op de talloze voordelen van nearshoring en onderzoekt hoe het de veerkracht van toeleveringsketens vergroot, kosten bespaart, culturele overeenkomsten biedt en kan leiden tot een meer ecologische duurzaamheid.

In een toekomst waarin steeds meer bedrijven uit strategisch opzicht zullen kiezen voor nearshoring om hun activiteiten te optimaliseren, **biedt Roemenië tal van mogelijkheden.** De aantrekkelijke mix van kosteneffectiviteit en concurrentievermogen biedt zowel kleine als grote bedrijven maximale efficiëntie en minimale risico's. Dankzij zijn economische potentieel, culturele erfgoed en strategische ligging op het kruispunt tussen Centraal-, Oost- en Zuidoost-Europa blijkt Roemenië binnen de EU een toplocatie voor bedrijven die aan een nearshoringstrategie werken.

In deze whitepaper onderzoeken we welke factoren er aan de basis van de nearshoringtrend liggen, waaronder de opkomst van friendshoring naar landen die bekendstaan als politieke en economische bondgenoten, om bedrijven te helpen hun activiteiten duurzamer te stroomlijnen.

Onze evenwichtige aanpak houdt echter ook rekening met de barrières waarmee de nearshoringsector nog steeds te maken heeft, en de uitdagingen waar Roemenië nog voor staat.

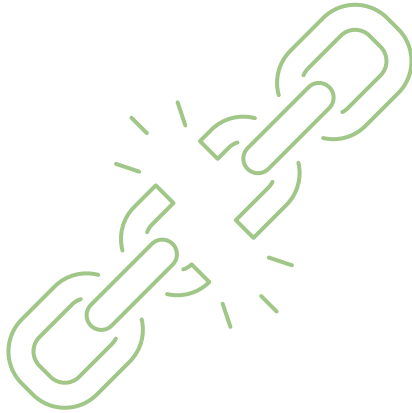
#1

Voordelen van nearshoring

Voor bedrijven die, in het huidige wereldwijde ondernemingsklimaat, hun activiteiten willen stroomlijnen, betrouwbare toeleveringsketens willen garanderen en kosten willen besparen, is nearshoring momenteel een aantrekkelijk alternatief voor offshoring. Bij nearshoring verplaatst een bedrijf zijn activiteiten of processen naar een nabijgelegen land of regio, vaak op hetzelfde continent. Zo kan het profiteren van **lagere kosten, nabijheid, vergelijkbare tijdzones en culturele overeenkomsten**. Daarnaast wint friendshoring aan populariteit, waarbij toeleveringsketens worden verplaatst naar politiek en economisch stabiele landen of landen met een laag risico. Die verschuiving van offshoring (zoals Europese bedrijven die in Azië produceren) naar nearshoring, of een combinatie van beide, kan dus heel voordelig uitdraaien voor landen in Centraal- en Oost-Europa, en in het bijzonder voor Roemenië. In deze whitepaper schetsen we de voordelen en valkuilen van Roemenië als nearshoringlocatie.

Verstoringen in de toeleveringsketen hebben gevolgen

In de nasleep van de ongeziene verstoringen in de toeleveringsketen sturen logistieke spelers, fabrikanten en overheden in de hele wereld hun operationele modellen ingrijpend bij. De wereldwijde pandemie, de Russische invasie in Oekraïne, aanvallen op schepen in de Rode Zee en de geopolitieke instabiliteit hebben duidelijk gemaakt hoe kwetsbaar lange toeleveringsketens zijn. **Daardoor willen bedrijven nu liever dichterbij hun doelmarkten, en vaak in 'bevrindende' landen, voorraden aanleggen en produceren.**

Tegelijkertijd zetten bedrijven gespecialiseerd in consumentengoederen en logistiek alles op alles om hun inventaris en **magazijn capaciteit uit te breiden**. Wereldwijd worden daarom nieuwe hubs opgericht om grotere voorraden aan te leggen, de productie dichterbij huis te diversifiëren en zo verstoringen in de toeleveringsketen tegen te gaan. Door de steeds uitgebreidere inkoopmogelijkheden en inventarissen ontstaan mondiaal opkomende industriële markten.

“De nabijheid die nearshoring biedt, vergroot de veerkracht en betrouwbaarheid van de toeleveringsketen. Hierdoor kunnen bedrijven consistentere en efficiëntere aan de vraag van hun klanten voldoen.”

Betrouwbare toeleveringsketen

Nearshoring kan de betrouwbaarheid van de leveringen aanzienlijk verbeteren. Door de productie of inkoop dichterbij huis te laten plaatsvinden, kunnen bedrijven de **transporttijden verkorten** en **transportproblemen beperken**. Dat leidt tot minder vertragingen bij bijvoorbeeld de douane en dus een vlottere werking. Daarnaast maakt nearshoring het mogelijk om leveranciers van nabij op te volgen en beter te beheren. Dat komt de communicatie en kwaliteit ten goede, en bovendien geeft het de mogelijkheid om sneller te reageren op veranderingen in de vraag of verstoringen in de toeleveringsketen.

Over het algemeen vergroot de nabijheid die nearshoring biedt de veerkracht en betrouwbaarheid van de toeleveringsketen. Hierdoor kunnen bedrijven consistentere en efficiëntere aan de vraag van hun klanten voldoen.

Lagere transportkosten

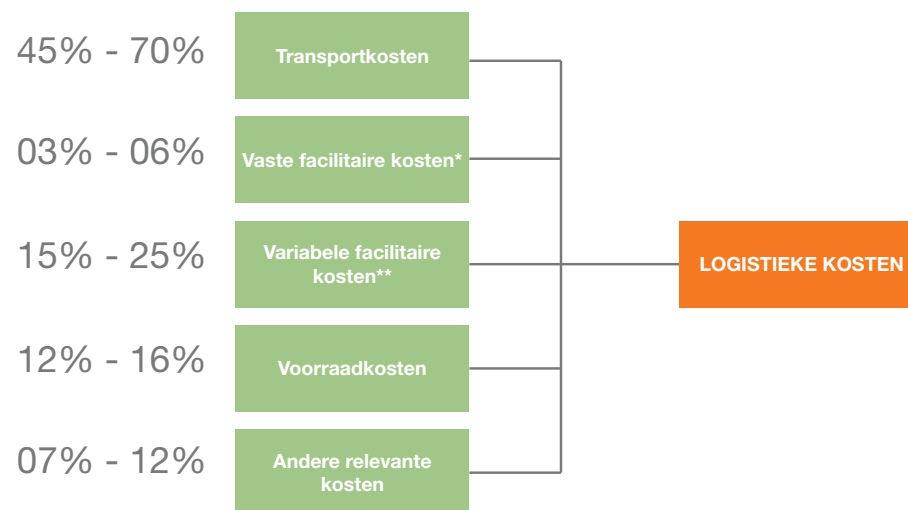
Volgens de Supply Chain Advisory van CBRE gaat over het algemeen zo'n 50 tot 70 % van het logistieke budget van een bedrijf naar transportkosten. Hiermee overschaduwen die kosten de vaste facilitaire kosten, die slechts 3 % tot 6 % van het budget uitmaken – vastgoed inbegrepen. Hoewel nearshoring soms duurder is dan offshoring, bijvoorbeeld als het gaat om de productiekosten, biedt het wel potentiële kostenbesparingen door **lagere transportkosten en minimale risico's voor de toeleveringsketen**, zonder dat dat ten koste gaat van de kwaliteit.

CBRE schat dat er een stijging van ongeveer 8 % in vaste facilitaire kosten nodig is om de impact van een stijging van 1 % in transportkosten te evenaren. Op basis van die berekening kun je constateren dat de voorraden verhogen door meer magazijn- en productieruimtes dichterbij de doelmarkten te plaatsen de kosten aanzienlijk zou kunnen verlagen.

“Nearshoring biedt veel besparingspotentieel door lagere transportkosten en minimale risico's voor de toeleveringsketen, zonder dat dat ten koste gaat van de kwaliteit.”

Samenstelling van de logistieke uitgaven van een bedrijf

*Inclusief huur
**Inclusief loonkosten

Bron: CBRE Supply Chain Advisory

Je moet dat wel in een breder perspectief plaatsen. Ook al zijn de transportkosten lager, bedrijven moeten nog altijd rekening houden met andere kosten, zoals de arbeidskosten. Want hoewel werknemers in Centraal- en Oost-Europa (COE) meer verdienen dan hun collega's in landen zoals India en de Filipijnen, zijn hun lonen veel aantrekkelijker in vergelijking met die in West-Europa.

“Door middel van een nearshoringstrategie kunnen bedrijven een samenhangende organisatiecultuur op alle locaties bevorderen, wat essentieel is voor het moreel en de betrokkenheid van werknemers.”

Culturele overeenkomsten en vergelijkbare tijdzones

Nearshoring stelt bedrijven in staat om dichterbij hun outsourcingpartners te blijven, zowel geografisch als cultureel gezien. Culturele overeenkomsten zijn dan ook cruciaal, omdat ze zorgen voor effectieve communicatie, meer begrip en een goede samenwerking tussen teams op verschillende locaties. Dat helpt **misverstanden tot een minimum te beperken, verhoogt de productiviteit** en **verbetert de algehele efficiëntie** van de offshoreactiviteiten. Door middel van een nearshoringstrategie kunnen bedrijven een samenhangende organisatiecultuur op alle locaties bevorderen, wat essentieel is voor het moreel en de betrokkenheid van werknemers.

Het tijdsverschil bij een traditionele offshoresamenwerking tussen een Europees bedrijf en Azië kan oplopen tot wel zeven uur. Nearshoring naar landen met vergelijkbare tijdzones **kan vertragingen in communicatie en projectuitvoering helpen te verminderen**, aangezien de teams er vergelijkbare werktijden volgen.

Een kleinere koolstofvoetafdruk

De milieu-impact van transportactiviteiten en uitgebreide toeleveringsketens baart de logistieke sector al langer zorgen. Met de groeiende bewustwording rondom klimaatverandering en duurzaamheid verwachten klanten, investeerders en overheden steeds vaker dat de sector prioriteit geeft aan zijn ecologische verantwoordelijkheid. Het goede nieuws is dat duurzame praktijken kunnen leiden tot kostenbesparingen door een verbeterde efficiëntie, een lager brandstofverbruik en minder afval. **Met de hulp van nearshoring kunnen bedrijven veel milieuvriendelijker werken**, aangezien hun koolstofvoetafdruk verkleint dankzij de kortere transportroutes. Door productie- of inkoopactiviteiten dichterbij de doelmarkt te brengen, kunnen de afstanden voor het transport van grondstoffen, onderdelen en eindproducten meestal worden verkort. Dat kan resulteren in een lager brandstofverbruik, een lagere uitstoot van broeikasgassen en een kleinere koolstofvoetafdruk als het gaat om logistiek en transport.

Dat is vooral van toepassing bij nearshoring naar een land met uitstekende regionale duurzaamheidsinitiatieven, zoals een lidstaat van de Europese Unie (EU). De **Europese Green Deal**, die in 2020 werd goedgekeurd, bestaat uit een aantal beleidsinitiatieven van de Europese Commissie. Die initiatieven hebben als overkoepelende doelstelling om de EU tegen 2050 klimaatneutraal te maken. In dat opzicht helpt nearshoring bedrijven om te profiteren van de geavanceerde infrastructuur en een milieuregelgeving die hun inspanningen op het gebied van duurzaamheid zullen stimuleren.

WDP

WAREHOUSES
WITH BRAINS

#2

Het onbenutte potentieel van Roemenië

Binnen Centraal- en Oost-Europa biedt Roemenië een aantrekkelijke combinatie van betaalbaarheid en concurrentievermogen. Hierdoor is het een interessante hub voor bedrijven die op zoek zijn naar nieuwe mogelijkheden op het gebied van nearshoring. We spraken met **Gijs Klomp, Business Development Manager WDP Romania**, om meer te weten te komen over dit onderwerp. Gijs heeft al meer dan 20 jaar in de vastgoedsector op de teller, in verschillende managementfuncties. Sinds januari 2022 werkt hij voor WDP in Roemenië, de op twee na grootste markt van WDP.

Wat betekent Roemenië momenteel voor de nearshoringmarkt?

“Roemenië is de ‘place to be’ voor nearshoring in Europa. De nearshoringtrend is veelbelovend als het gaat om winstgevendheid. Hierdoor is Roemenië voor internationale bedrijven een interessante locatie om hun faciliteiten te vestigen. Het belangrijkste voordeel van Roemenië is dat het een EU-lidstaat is. De EU is namelijk nog steeds de op een na grootste economische cluster ter wereld. Nearshoring heeft veel potentieel, omdat bedrijven die zich bezighielden met offshoring in Azië, hun activiteiten nu heroverwegen.

Als het gaat om producten die bedoeld zijn voor de Europese markt, en met name de EU, is Roemenië na Bulgarije het meest kosteneffectieve land op het gebied van arbeidskosten. Vroeger kozen bedrijven vooral om die reden vaak voor Azië.”

Door welke factoren is Roemenië uitgegroeid tot een uitstekende locatie voor nearshoring?

“Roemenië is momenteel een van de meest veelbelovende landen in Centraal- en Oost-Europa voor industrieel vastgoed, zoals magazijnen voor logistiek en lichte industrie.

Het land is sinds 2004 lid van de NAVO en maakt sinds 2007 deel uit van de EU. Het is een politiek stabiel land dat zijn relatie met de EU en de VS hoog in het vaandel draagt. Dankzij de opkomende

friendshoringtrend is Roemenië bovendien een zeer aantrekkelijke locatie geworden voor nieuwe magazijnen en productiefaciliteiten.”

“Roemenië is de ‘place to be’ voor nearshoring in Europa.”

Waarin onderscheidt Roemenië zich van vergelijkbare landen in Centraal- en Oost-Europa, zoals Bulgarije?

“De grootte en locatie zijn belangrijke factoren. Roemenië is het op één na grootste land in de regio (na Polen) en ligt centraler dan Bulgarije. Ook het Roemeense ecosysteem voor productie en aanvullende diensten is beter ontwikkeld. Daarnaast maakt het land sinds april 2024 deel uit van de visumvrije zone van de EU (Schengen) voor havens en luchthavens. Dat betekent dat bedrijven voortaan goederen direct via Hongarije naar West-Europa kunnen verzenden (terwijl goederen vanuit Bulgarije door niet-EU-lidstaat Servië zouden moeten passeren of, ironisch genoeg, een omweg zouden moeten maken via Roemenië).

Bedrijven die hun activiteiten willen nearshoren, geven bovendien vaak de voorkeur aan locaties die rijk zijn aan natuurlijke hulpbronnen. Bulgarije heeft er daar minder van dan Roemenië, dat over eigen olie- en gasvoorraden beschikt en dus minder afhankelijk is van import.”

“Dankzij de opkomende friendshoringtrend is Roemenië een zeer aantrekkelijke locatie geworden voor nieuwe magazijnen en productiefaciliteiten”

Wat zijn de belemmeringen voor Roemenië om een prominentere bestemming voor nearshoring te worden? Op welke manier speelt het plan voor de ontwikkeling van de infrastructuur in op de huidige uitdagingen?

“De algehele weginfrastructuur van Roemenië is naar EU-normen relatief onderontwikkeld. Het bestaat uit een beperkt snelwegennet van ongeveer 1.000 kilometer met talloze onderbrekingen. Maar de weginfrastructuur is momenteel volop in ontwikkeling, en dat proces wordt nog eens versneld door de aanleg van snelwegen.”

Welke maatregelen worden er genomen om de bevolkingsafname in Roemenië af te remmen?

“Door de gestage bevolkingsafname, die grotendeels veroorzaakt is door emigratie, staat Roemenië voor een grote demografische uitdaging. Sinds 1989 is ongeveer een kwart van de bevolking naar West-Europa gemigreerd. Meer dan 5 miljoen Roemenen zijn vertrokken met de hoop op een betere toekomst.

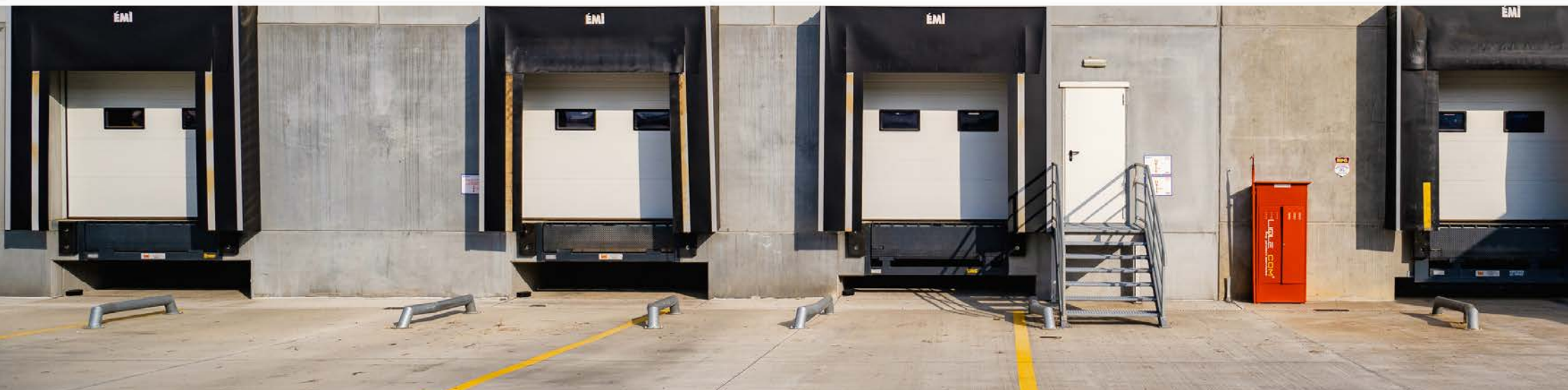
Maar er is een sprankje hoop: na twee decennia van daling zien we nu een lichte bevolkingsgroei. Roemenië ontwikkelt zich namelijk tot een consumentenmarkt, wat leidt tot meer welvaart, de emigratie mogelijk afremt en het geboortecijfer stimuleert. Ondanks de demografische problemen zijn er dus tekenen die wijzen op verbetering, vooral in vergelijking met andere landen in Centraal- en Oost-Europa zoals Bulgarije en de Baltische staten.”

Hoe helpt WDP bedrijven om hindernissen te overwinnen wanneer ze activiteiten willen opstarten in Roemenië?

“Ondanks de lage belastingen in de Roemeense publieke sector voldoen de overheidsdiensten vaak niet aan de internationale normen. Hierdoor is het moeilijk om door het lokale systeem te navigeren. Het is niet altijd even gemakkelijk om je weg te vinden in de publieke sector in Roemenië. Zoals de Europese Investeringsbank heeft aangegeven, kampen de Roemeense autoriteiten met een tekort aan professionals op het gebied van projectmanagement. Dat leidt tot een complex besluitvormingsproces, en maakt het er voor bedrijven niet makkelijker op om voet aan de grond te krijgen in Roemenië. Bij WDP bieden we daarom niet alleen accommodatieoplossingen op maat aan voor zowe logistieke als industriële bedrijven, maar ondersteunen we klanten ook bij de vergunningsprocedure voor bijvoorbeeld nieuwe locaties.”

Welke rol speelt het veranderende imago van Roemenië bij het aantrekken van buitenlandse investeringen en zakelijke interesse?

“Het negatieve imago van Roemenië was grotendeels te wijten aan een gebrek aan kennis over het land, de cultuur en de mensen. Maar doordat steeds meer bedrijven interesse tonen in Roemenië en het potentieel van het land ontdekken, verbetert dat imago geleidelijk. Mond-tot-mondreclame blijkt een belangrijke rol te spelen bij de beeldvorming van een land, want de meeste bedrijven die actief zijn in Roemenië waarderen het land en zijn mensen.”

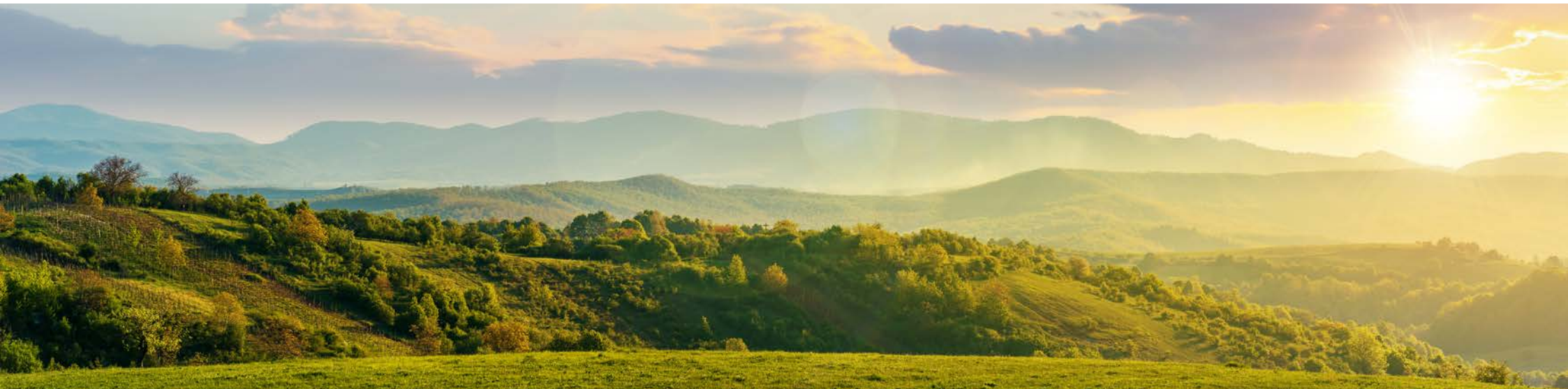

#3

Alles wat je moet weten over Roemenië

Roemenië ligt op het kruispunt van Centraal-, Oost- en Zuidoost-Europa en biedt een boeiende mix van natuurlijke schoonheid, economisch potentieel en cultureel erfgoed. Roemenië grenst aan zowel Bulgarije, Servië, Hongarije, Oekraïne als Moldavië en de vorm van het land wordt vaak vergeleken met een vis waarvan de staart in de Zwarte Zee baadt. Het is het op elf na grootste land van Europa en met 19,6 miljoen inwoners en het op vijf na grootste lid van de EU als het gaat om bevolkingsaantal.

Geografie

Roemenië is gezegend met prachtige natuurlandschappen. Het land telt bijna 10.000 km² aan beschermde gebieden, waaronder dertien nationale parken en drie biosfeerreservaten. De Karpaten torenen boven de centraal en noordelijk gelegen regio's uit, en staan garant voor pittoreske landschappen en fantastische mogelijkheden voor wandelaars, skiërs en liefhebbers van wilde dieren.

Door Roemenië stroomt ook de Donau, een belangrijke transportroute die een natuurlijke grens vormt met Servië en Bulgarije en uitmondt in de Zwarte Zee. Roemenië heeft een gematigd continentaal klimaat in het binnenland en een gematigd zeeklimaat aan de kust.

Boekarest, de hoofdstad van Roemenië, combineert ouderwetse charme met moderne flair. De stad, die voor de Tweede Wereldoorlog ook wel het 'Parijs van het oosten' werd genoemd, pronkt met haar elegante boulevards, architectuur in belle-époquestijl en levendige culturele scene. Toeristen kunnen er beroemde bezienswaardigheden zoals het Parlementsplein bezoeken, of flaneren door de historische Lipscani-wijk boordevol cafeetjes, winkels en kunstgalerijen.

Economie

De markteconomie van Roemenië is nog in ontwikkeling. Het land heeft grote economische hervormingen doorgevoerd, waarbij staatsbedrijven zijn geprivatiseerd en markten zijn geliberaliseerd. Als EU-lidstaat en lid van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) heeft Roemenië grote stappen gezet om de handel en de economische integratie te bevorderen.

Belangrijke sectoren van de Roemeense economie zijn onder andere industrie, landbouw, dienstverlening en toerisme. Vooral de verwerkende industrie met de productie van auto's, elektronica, machines en textiel draagt aanzienlijk bij aan de export. Op het platteland speelt landbouw dan weer een cruciale rol. Roemenië is dan ook een van de grootste producenten van granen, groenten en fruit in Europa.

Dankzij informatietechnologie, telecommunicatie en outsourcing maakt ook de dienstensector een groei door. Roemenië heeft zich ontpopt tot een aantrekkelijke bestemming voor IT-diensten en profiteert van geschoolde arbeidskrachten en lagere operationele kosten ten opzichte van West-Europa.

Ook toerisme is essentieel voor de Roemeense economie en zorgt voor meer werkgelegenheid, de ontwikkeling van de infrastructuur en cultuurbehoud. Het land levert bovendien veel inspanningen om duurzaam toerisme te promoten en het natuurlijke en culturele erfgoed te behouden. Zo wil Roemenië een evenwicht vinden tussen economische groei, milieubehoud en gemeenschapsontwikkeling.

Feiten en cijfers

Tijdzone:

Oost-Europese Tijd (GMT +2). De zomertijd, waarbij de klok een uur vooruit wordt gezet naar UTC+03:00, geldt van de laatste zondag in maart tot de laatste zondag in oktober.

Munteenheid:

Leu (ook al is de euro er niet officieel ingevoerd, toch voert hij de facto de boventoon in de economie)

Feestdagen:

30 november, de Dag van de Heilige Andrei (de beschermheilige van Roemenië), en 1 december, de nationale feestdag van Roemenië.

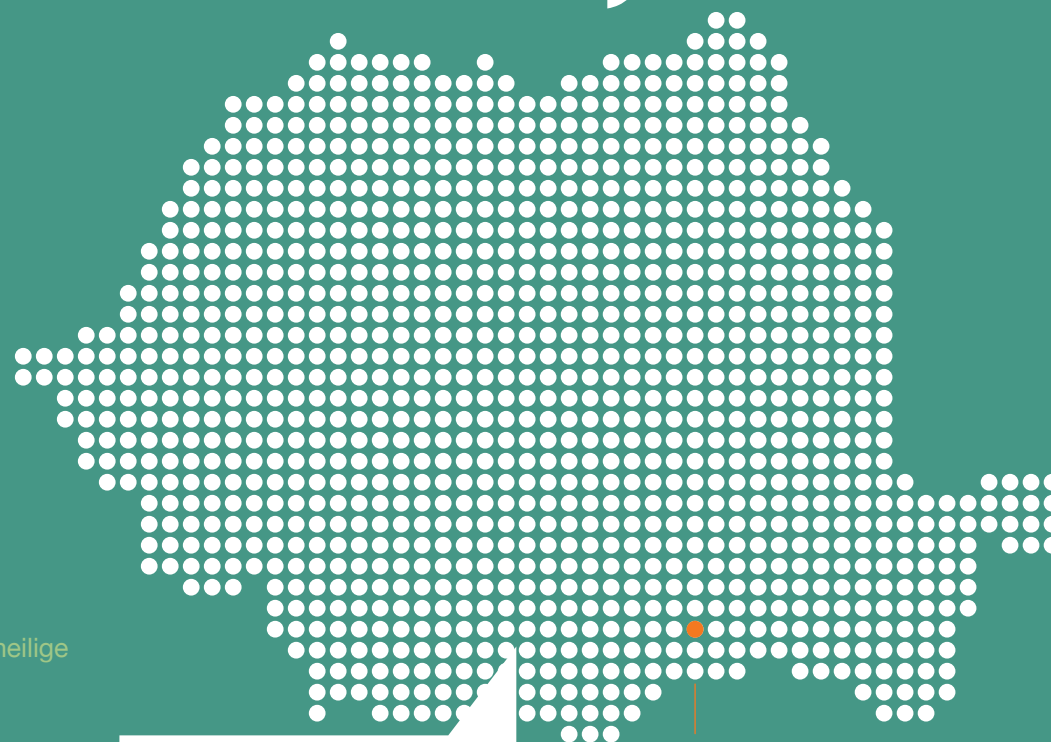
Bevolking

19.6 miljoen

Oppervlakte

238,4 km²

Officiële taal:

Roemeens (een Romaanse taal die dicht aanleunt bij het Frans, het Italiaans en het Spaans)

Hoofdstad:

Boekarest (București)

Eten en cultuur

De Roemeense keuken is een stevige mix van smaken met invloeden uit Turkije, Hongarije en de Balkan. De gastronomie weerspiegelt de multiculturele samenleving van Roemenië en streeft tegelijkertijd naar innovatie. Heel wat restaurants in Boekarest en ver daarbuiten nemen daarin het voortouw, door de nationale keuken een nieuw elan te geven en te verfijnen. Zo opende de eerste Roemeense chef met een Michelinster, Bogdan Dănilă, onlangs restaurant Pastel in Cluj-Napoca.

Roemenië is een religieus land. De meeste inwoners zijn Roemeens-orthodox, maar in de Hongaarse delen van het land vind je vooral katholieken en protestanten. De cultuur weerspiegelt de wonderlijke geschiedenis van Roemenië, beïnvloed door Romeinse, Ottomaanse, Hongaarse en Slavische tradities. Het culturele erfgoed van het land staat in het teken van kunst, literatuur, muziek en dans, waarbij inheemse elementen hand in hand gaan met invloeden van buitenaf. Daarnaast is het culturele landschap van Roemenië gevormd door zijn architecturale erfgoed met middeleeuwse kastelen, orthodoxe kerken en levendige stadscentra, waar een mix van architecturale stijlen te bewonderen valt. Het kasteel van Bran, onsterfelijk gemaakt door Bram Stoker in zijn roman Dracula, de beschilderde kloosters van Bucovina en de oude ruïnes van Sarmizegetusa Regia behoren tot de meest iconische bezienswaardigheden van het land.

Vervoer naar en in Roemenië

De meeste internationale vluchten komen aan op Henri Coandă International Airport in Boekarest. Ook verschillende andere steden zoals Timisoara, Cluj-Napoca en Iasi hebben een internationale luchthaven. De haven van Constanța is de grootste aan de Zwarte Zee en een belangrijke overslaghub.

De meeste internationale treinen komen het land binnen via Boedapest en rijden verder naar Brașov en Boekarest. Een uitgebreid bus- en treinnetwerk verbindt de grote steden en dorpen.

#4

Wat je moet weten over nearshoring in Roemenië

Volgens een recent onderzoek van Ernst & Young was meer dan de helft van de 101 deelnemende buitenlandse bedrijven van plan om activiteiten op te zetten of uit te breiden in Roemenië, voornamelijk op het gebied van toeleveringsketens en logistiek. Hiermee staat het land in Europa op de vierde plaats als het gaat om voornemens om te investeren. Jarenlang was Roemenië een van de armste landen van Europa, maar de laatste jaren heeft het land zich opgewerkt tot de op een na grootste economie van Oost-Europa, na Polen. Een van de drijvende krachten achter die groei zijn rechtstreekse buitenlandse investeringen van buitenlandse bedrijven.

Welke elementen hebben Roemenië geholpen om een toplocatie voor nearshoring te worden?

Infrastructuur

Om een aantrekkelijke locatie voor nearshoring te worden is een goed ontwikkelde infrastructuur essentieel. Die is nodig om naadloze bedrijfsactiviteiten en groei te kunnen bewerkstelligen.

Een robuuste infrastructuur met betrouwbare transportnetwerken, moderne communicatiesystemen en efficiënte nutsvoorzieningen vermindert logistieke belemmeringen en maakt een soepele bedrijfsvoering mogelijk. Dit is cruciaal op het gebied van nearshoring, omdat het een directe impact heeft op de operationele efficiëntie en toegankelijkheid. Bovendien draagt een hoogwaardige infrastructuur bij tot een gunstig ondernemingsklimaat, en dat trekt dan weer investeringen en talenten aan. De Roemeense regering heeft de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in de verbetering van de infrastructuur.

DE HAVEN VAN CONSTANTA

Constanta is de grootste zeehaven in het Zwarte Zeegebied en ligt op een strategische locatie tussen oost en west. Veel Aziatische landen verschepen hun

goederen via deze haven en de Rijn, Europa's drukste rivier op het gebied van logistiek en industrie, is verbonden met Constanta via het Main-Donaukanaal.

In maart 2024 keurde de Roemeense regering een belangrijk infrastructuurproject goed om de zuidelijke sector van de haven van Constanta uit te breiden. Dit was een reactie op de stijgende vraag naar vervoer en de aanhoudende onrust in de regio door de oorlog in Oekraïne. Het project zal naar schatting in totaal ongeveer 1,12 miljard euro kosten en zal nieuwe terminals, toegangswegen en nutsvoorzieningen in de regio omvatten. Het doel is om met zeventien nieuwe aanlegplaatsen ervoor te zorgen dat de haven schepen met een grotere capaciteit kan verwerken. Hierdoor zou de vrachtcapaciteit van de haven er drastisch op vooruitgaan. Dit project komt nog eens boven op een andere aanzienlijke investering die onlangs werd gedaan om de transportinfrastructuur in de bestaande haven te verbeteren.

ENERGIE

Roemenië is erg trots op zijn gediversifieerde energiemix en lage afhankelijkheid van de import van energie. In de nasleep van de oorlog in Oekraïne heeft dat geresulteerd in een grote veerkracht en zekerheid op het gebied van energie.

De Roemeense energiemix is bovendien een van de meest evenwichtige in de EU, waarbij kolen, waterkracht, fossiele brandstoffen, kernenergie en windenergie een vergelijkbaar aandeel hebben in de capaciteit en energieopwekking. In tegenstelling tot veel West-Europese landen heeft het Roemeense elektriciteitsnet over het algemeen nog steeds voldoende capaciteit.

Dit jaar kende de regering voor 418,2 miljoen euro aan subsidies toe aan de regionale netbeheerders voor diverse uitbreidings- en moderniseringsprojecten ter waarde van in totaal 645,7 miljoen euro.

REPowerEU is een Europees plan om Europa minder afhankelijk te maken van fossiele brandstoffen en de overgang naar groene energie te versnellen. Het Roemeense luik van REPowerEU bestaat uit twee nieuwe hervormingen en zeven investeringen om de productie van groene energie te versnellen, de energie-efficiëntie van gebouwen te verbeteren en arbeidskrachten om en bij te scholen in de productie van groene energie. De Roemeense regering heeft 28,5 miljard euro aan fondsen en subsidies vrijgemaakt om het initiatief te helpen financieren.

INTERNET

Het afgelopen decennium heeft Roemenië altijd, enigszins verrassend, bij de best presterende landen ter wereld gehoord als het gaat om internetsnelheid (260,97 Mbps). Volgens Eurostat behoort de penetratiegraad van internet in Roemenië ook tot de hoogste in Europa, waarbij 92 % van de bevolking toegang tot internet had in december 2023. Dat percentage ligt hoger dan dat van een aantal van de rijkste landen in Europa, waaronder Frankrijk, België, Finland en Oostenrijk.

Die wijdverspreide connectiviteit wordt grotendeels toegeschreven aan het grote aantal kleine lokale internetproviders die betaalbare en lokale internettoegang aanbieden. Die lokale providers hebben een belangrijke rol gespeeld bij het leggen van de basis voor het digitale landschap van Roemenië en laten zien welke belangrijke impact plaatselijke initiatieven hebben op de nationale internetdekking.

De Nationale Strategie voor de Roemeense Digitale Agenda 2020 schetst de aanpak van Roemenië voor de ontwikkeling van breedband en de digitale infrastructuur, afgestemd op de ruimere doelstellingen van de Europese Unie voor een Gigabit Society. De strategie richt zich op diverse gebieden, en met name op infrastructuur voor breedband en digitale diensten. Cruciaal is de ontwikkeling van de Next Generation Network-infrastructuur, waarbij de nadruk ligt op de uitbreiding van de glasvezelnetwerken in de buurt van eindgebruikers. Dat moet een robuuste, supersnelle internetverbinding mogelijk maken, wat van essentieel belang is voor zowel particulieren als bedrijven.

In 2019 heeft Roemenië een nationale strategie voor de implementatie van 5G goedgekeurd, een belangrijke stap om de telecominfrastructuur te verbeteren. Die strategie vormt de basis voor de uitrol van de 5G-netwerken, die naar verwachting een nieuwe generatie digitale diensten en toepassingen zullen mogelijk maken.

TRANSPORTINFRASTRUCTUUR

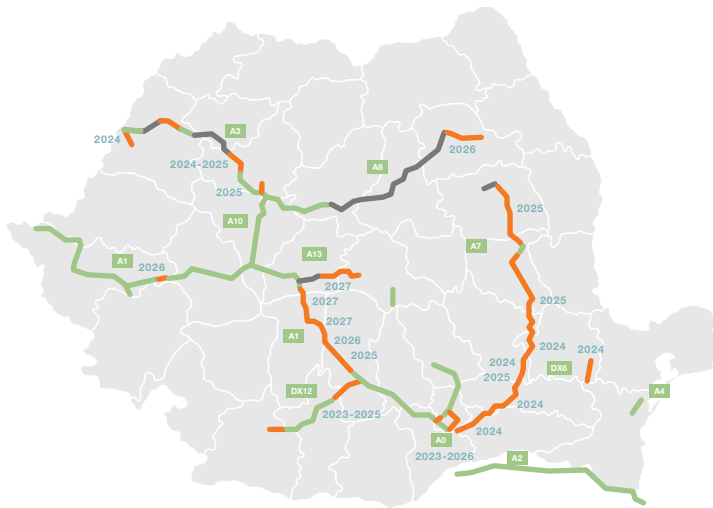
Hoewel de Roemeense transportinfrastructuur nog steeds een van de minst ontwikkelde van de Europese Unie is, met een van de kortste snelwegennetten, is het land wel bezig met een grootschalig initiatief om de situatie te verbeteren. Zo wordt er onder meer 1.700 km aan snel- en autowegen aangelegd.

Eén groot strategisch initiatief, het A7-project, werd gefinancierd door het Europese herstelplan na Covid-19 en ging van start vóór de Russische invasie in Oekraïne. Sinds het begin van de oorlog is men echter een versnelling hoger geschakeld. De werkzaamheden moeten dan ook in 2026 klaar zijn. De 319 km lange snelweg A7 zal Boekarest verbinden met de momenteel onderontwikkelde Roemeense regio Moldavië en de Oekraïense grens, en zo de 500 km lange noord-zuidas creëren waar Roemenië al jaren van droomt.

Om het in perspectief te plaatsen: het snelwegennet van Roemenië is de afgelopen vijf jaar verdubbeld en zal de komende vijf jaar nog eens verdubbelen, waardoor er een goederencorridor ontstaat van oost naar west en van noord naar zuid.

Ook de spoorweginfrastructuur wordt onder handen genomen. Eerder dit jaar tekende het Roemeense ministerie van Transport een baanbrekende overeenkomst voor de aankoop van 62 ultramoderne elektrische treinen bij de Poolse fabrikant PESA. Daarmee zet Roemenië een belangrijke stap voorwaarts om zijn spoorwegennet te moderniseren. Deze aankoop met een prijskaartje van 600 miljoen euro, gefinancierd door het Europese Moderniseringsfonds, zal het treinverkeer in Roemenië transformeren en vijftien steden met elkaar verbinden via een uitgebreid netwerk.

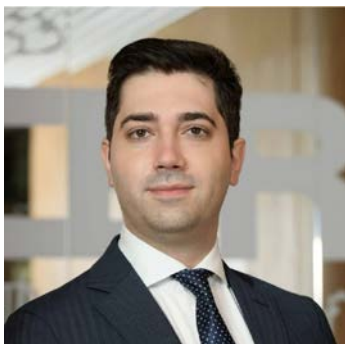
Heel wat belangrijke spoorwegcorridors worden momenteel aangepakt om een hardnekkig probleem op te lossen: de zeer lage gemiddelde snelheid van het Roemeense treinverkeer.

- Open (1.074 km)
- In aanbouw (777 km)
- Gepland
- 2026 Verwachte openingsdatum

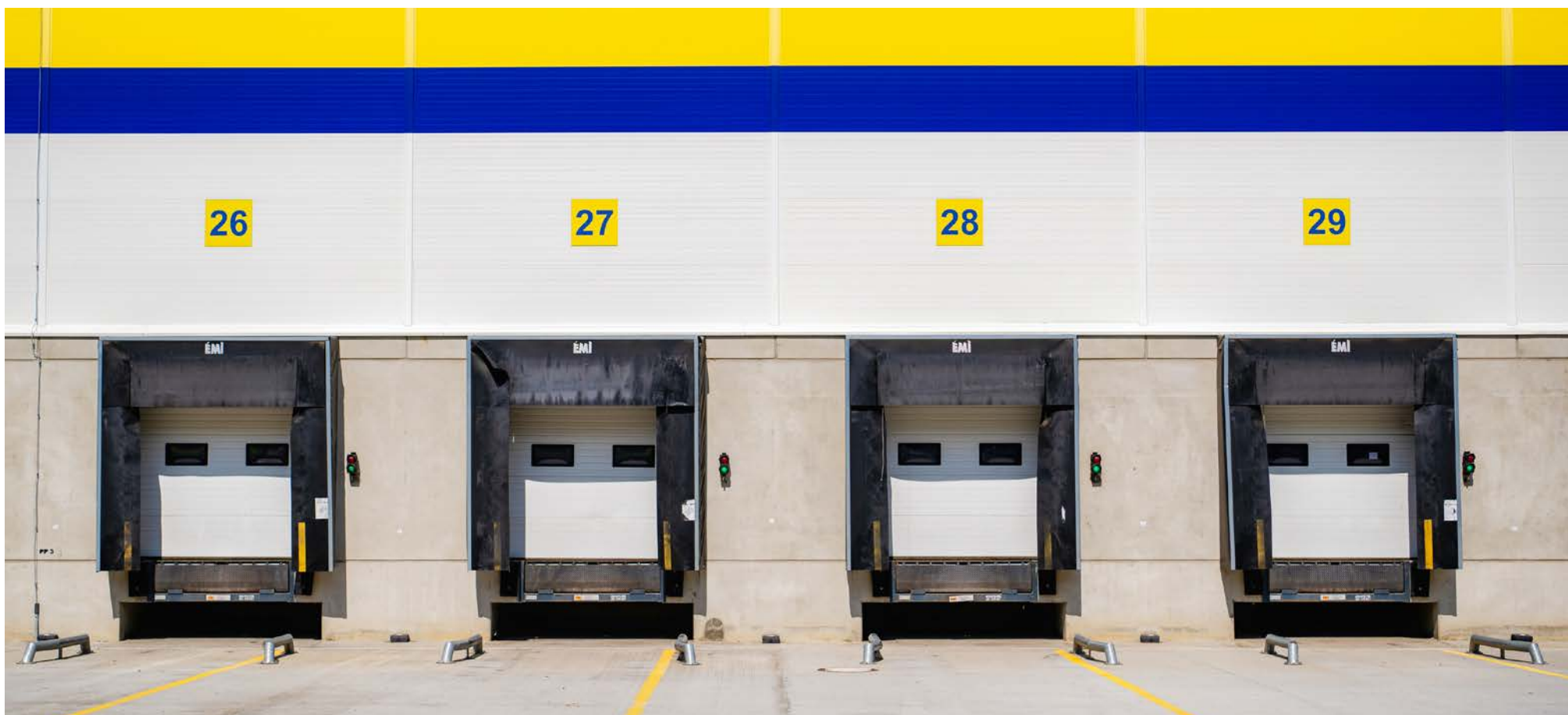

Logistiek & vastgoed

Interview met **Mihai Patrulescu, Hoofd Vastgoedbeleggingen bij CBRE Roemenië**

Met meer dan 115.000 professionals in meer dan 100 landen is CBRE wereldwijd marktleider op het gebied van diensten en investeringen in commercieel vastgoed. Mihai Patrulescu staat aan het hoofd van de afdeling Vastgoedbeleggingen bij CBRE Roemenië. Voordat hij bij CBRE Roemenië aan de slag ging, bekleedde Mihai Patrulescu sleutelposities als senior investment associate en hoofd strategische analyse bij een ander vastgoedbedrijf, waar hij betrokken was bij complexe portefeuilletransacties.

Hoeveel potentieel denk je dat nearshoring voor Roemenië biedt?

“Recente gebeurtenissen zoals de pandemie en de oorlog in Oekraïne hebben gezorgd voor meer aandacht voor nearshoring, en ondertussen is friendshoring een groeiende trend. Hoewel die trends tijd nodig hebben om zich te ontwikkelen (ongeveer vijf jaar), denk ik dat nearshoring en friendshoring de komende jaren van cruciaal belang zullen worden voor Roemenië.”

Heb je de laatste vijf jaar al veranderingen gezien in de leaseactiviteiten?

“Ja. Vóór 2020, en zelfs in 2021 en 2022, waren de leaseactiviteiten in Roemenië met name gebaseerd op opslag en logistiek. In de loop der jaren is dat veranderd, en in 2023 zagen we naast leasing voor opslag en logistiek voor het eerst ook een toename in leasing voor productie. De cijfers stegen van 7 % in 2022 tot 18 % in 2023.”

Hoe verschilt de productie vanuit het perspectief van nearshoring?

“In tegenstelling tot opslag en logistiek verplaats je je productie niet alleen vanwege voordelen op korte termijn. Bedrijven die kiezen voor nearshoreproductie in Roemenië, zijn ervan overtuigd dat het land zowel vandaag als in de toekomst de beste strategische keuze is. Daaruit blijkt dat de kans groot is dat nearshoring naar Roemenië alleen nog maar belangrijker zal worden.”

Komt dat het hele land ten goede, of zijn sommige regio's welvarender dan andere?

“Voor nearshoring heb je niet alleen de vraag nodig, maar ook het vermogen om aan die vraag te kunnen voldoen. En net daarin blinkt Roemenië uit. Tot 2021 was Boekarest de belangrijkste locatie met een totale leaseactiviteit van ongeveer 82 %. Dan volgden de westelijke en noordwestelijke regio's van Roemenië met ongeveer 20 %. Waarom? De infrastructuur in Roemenië was vroeger vrij slecht, maar door de nabijheid van Hongarije had dat niet meteen impact op het westen van het land. Zoals je je kunt voorstellen, betekent dat ook dat andere Roemeense regio's nog heel wat potentieel hebben.”

Hoe zullen verbeteringen van de infrastructuur het potentieel voor nearshoring beïnvloeden?

“De Roemeense infrastructuur is de afgelopen vijf jaar aanzienlijk uitgebreid. Het aantal snelwegkilometers is verdubbeld, en volgens prognoses wordt dat de komende vijf jaar nog eens verdubbeld. Die nieuwe snelwegen bieden nu al toegang tot voorheen onderontwikkelde regio's, waardoor daar ook meer werkgelegenheid ontstaat (datapunt over banengroei, indien beschikbaar). Die verbeterde infrastructuur zal waarschijnlijk leiden tot een evenwichtigere verdeling van de economische activiteit in Roemenië, met een toename van de leaseactiviteit in nieuwe regio's.”

Is het mogelijk om het potentieel van de verschillende Roemeense regio's te evalueren?

“Als we het potentieel van diverse Roemeense regio's onder de loep nemen, zien we duidelijke voordelen en kansen voor ontwikkelaars en investeerders. De (noord)westelijke regio onderscheidt zich door zijn geschoolde arbeidskrachten en strategische ligging als toegangspoort tot West-Europa. Hierdoor is de regio erg in trek. In het zuiden van het land zorgen een beperkte concurrentie, betaalbare arbeidskosten en uitstekende transportmogelijkheden voor kansen die tot nu toe onderbenut bleven. Het midden van het land beschikt over hoogopgeleide arbeidskrachten, en door de plannen voor een snelwegverbinding tussen Brasov en Boekarest is ook die regio aantrekkelijk voor investeerders. Tegelijkertijd staan een beperkte concurrentie, kosteneffectieve arbeidskrachten en de gunstige locaties van plaatsen zoals Iasi en Galati in het (noord)oosten garant voor veelbelovende vooruitzichten op het gebied van ontwikkeling en investering.”

Arbeid

Dankzij zijn industriële geschiedenis en talenkennis beschikt Roemenië over een kwalitatieve arbeidspool. Waar Slavische landen zoals Bulgarije een achterstand hebben op het gebied van taal, loopt Roemenië voorop met zijn talenkennis dankzij de Latijnse oorsprong van de taal. Naast het Engels wordt er ook veel Frans, Spaans en Italiaans gesproken.

ARBEIDSKOSTEN

In vergelijking met West-Europa heeft Roemenië **lagere arbeidskosten**. Het land heeft het op een na laagste uurloon in de EU, met 11 euro als gemiddelde. Dat is aanzienlijk lager dan het uurloon in landen als Frankrijk en Duitsland, waar de uurloonkosten meer dan 40 euro bedragen.

LAGE KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD

Roemenië heeft **een van de laagste kosten van levensonderhoud in de EU**. Dat geldt zelfs voor Boekarest. In de Mercer Cost of Living Ranking 2023 staat Boekarest op de 142e plaats van 227 steden wereldwijd. De hoofdstad van Roemenië is daarmee toegankelijker dan Boedapest en Praag, maar duurder dan Sofia (Bulgarije) en Belgrado (Servië). Als je de huur niet meerekent, bedragen de gemiddelde kosten voor levensonderhoud in Roemenië 2300 RON (462 euro) per maand.

KOOPKRACHT

Volgens het **GfK Purchasing Power Europe-rapport voor 2023** bedraagt de gemiddelde jaarlijkse koopkracht per inwoner van Roemenië 7.738 euro. Dat komt neer op een negatieve afwijking van 56 % ten opzichte van het Europese gemiddelde. De verschillen in koopkracht tussen de Roemeense regio's onderling worden groter. Boekarest gaat aan kop met een koopkracht van 15.314 euro per inwoner. Dat is bijna dubbel zoveel als het nationale gemiddelde en 3,8 keer meer dan in het district Vaslui, waar de koopkracht met 4.010 euro het laagst is. Alle districten uit de top tien hebben een bovengemiddelde koopkracht per inwoner. Het district Prahova, dat op de tiende plaats staat, komt net boven het nationale gemiddelde uit. Het netto besteedbare inkomen bedraagt hier 7.836 euro per inwoner, bijna 1,3 procent hoger dan het nationale gemiddelde. Meer dan driekwart van de districten zitten echter onder het nationale gemiddelde.

Belastingen en staatssteun

Het land is verdeeld in 41 districten en de gemeente Boekarest. Elk district wordt bestuurd door een districtsraad die verantwoordelijk is voor lokale aangelegenheden, en een prefect die instaat voor het beheer van nationale aangelegenheden op districtsniveau. De Roemeense vergunningsprocedure is relatief eenvoudig en verloopt doorgaans veel sneller dan in West-Europa en veel andere landen in Centraal- en Oost-Europa.

EEN OVERZICHT VAN DE FISCALE STIMULANSEN IN ROEMENIË

Het Roemeense standaardtarief voor de btw is 19 %. Dat werd tussen 2010 en 2021 twee keer verlaagd: van 24 naar 20 % in 2016 en vervolgens naar 19 % in 2017. De afgelopen vijf jaar is het tarief constant gebleven. Een verlaagd tarief van 9 % is van toepassing op onder andere voedsel, watervoorziening en riolering, water voor irrigatie in de landbouw, meststoffen en pesticiden die worden gebruikt in de landbouw, zaden en andere landbouwproducten voor het zaaien of planten van gewassen, geneesmiddelen voor menselijk en diergeneeskundig gebruik en medische apparatuur voor personen met een handicap.

Daarnaast is er een extra verlaagd tarief van 5 % van toepassing op onder andere accommodaties, restaurant- en cateringdiensten, kranten, tijdschriften, toegangkaartjes voor kastelen, musea, dierentuinen en botanische tuinen, theaters, beurzen, tentoonstellingen en culturele evenementen en personenvervoer voor toeristische doeleinden.

De fiscale stimuleringsmaatregelen in Roemenië bestaan onder andere uit een verlaagde vennootschapsbelasting van 16 % voor winst die wordt geherinvesteerd in nieuwe technologische apparatuur die voor bedrijfsdoeleinden wordt gebruikt en een vrijstelling van inkomstenbelasting voor het salaris van werknemers in de IT of die deel uitmaken van teams die onderzoek en ontwikkeling en innovatieprojecten uitvoeren.

19%

Het Roemeense standaardtarief
voor de btw

Interview met **Alexandru Reff, country managing partner bij Deloitte Roemenië en Moldavië**

Alexandru Reff is managing partner bij Deloitte Roemenië en Moldavië. Hij is advocaat en heeft meer dan twintig jaar ervaring in ondernemingsrecht, met een focus op fusies en overnames en vastgoed, belastingen en de begeleiding van multinationals en lokale ondernemers bij investeringen, overnames en exits.

Wat biedt Deloitte zijn klanten op het gebied van nearshoring?

“Wij helpen onze klanten de beste locatie te kiezen en strategische projecten op te zetten. Zo beantwoorden we samen met hen de vraag of ze überhaupt moeten verhuizen, en zo ja, welk rechtsgebied ze dan moeten kiezen. We begeleiden hen bij alles waarmee ze rekening moeten houden bij hun verhuizing, met inbegrip van gesprekken met de overheid en het verkrijgen van financiering. Een zeer technische en multidisciplinaire aanpak, dus. We beschikken over heel uiteenlopende competenties. Zo is juridische bijstand bijvoorbeeld absoluut noodzakelijk wanneer je ergens wilt vestigen en je al je complianceprocedures met werknemers, contracten, leveranciers en klanten in orde moet brengen.”

Zijn er naast juridische kwesties nog meer dingen waar bedrijven rekening mee moeten houden op het gebied van nearshoring?

“We geven eveneens advies over belastingkwesties. Dat is van cruciaal belang, zowel vanuit strategisch oogpunt voor de beoordeling van allerlei gevolgen als met betrekking tot de beste manier om een bedrijf dat aan nearshoring doet te structureren.”

Welke staatssteun verleent Roemenië aan bedrijven die geïnteresseerd zijn in nearshoring?

“Gezien de Europese mededingingsregels kan de overheid niet zomaar geld toesteken, dus gelden er bepaalde vooraf goedgekeurde regelingen. Over het algemeen bepalen die regelingen dat je over een bepaalde periode, meestal zeven jaar, hetzelfde bedrag aan belastingen en socialezekerheidsbijdragen moet

terugbetalen. Dat zorgt uiteraard voor beperkingen. Bovendien bestaan er zogenaamde afzonderlijke staatssteunregelingen, die bedoeld zijn voor een heel specifiek en strategisch doel. Daarvan zijn er maar heel weinig.”

Zijn er belemmeringen als het gaat om beschikbare hulp?

“Hoewel de overheid buitenlandse investeringen heel graag ziet komen, kampt ze met een bijzonder groot begrotingstekort. Dat kan het moeilijk maken om middelen ter beschikking te stellen. Het zou oneerlijk zijn om de verwachting te scheppen dat dit dé plek is waar je het grootste percentage van je investering gesubsidieerd krijgt door de staat, maar je kunt wel een aantal zinvolle bijdragen ontvangen.”

Welke specifieke sectoren zijn het meest veelbelovend op het gebied van staatssteun?

“Projecten in verband met de energietransitie kunnen op de meeste financiële steun rekenen. Zo hebben we al behoorlijk wat staatssteun verkregen voor diverse projecten rond waterstof, biobrandstof en andere vormen van schone energie. Dit breidt zich ook uit naar energieopslag (zoals batterijen) en de productie van zonnepanelen.”

Welke maatregelen neemt de Roemeense regering om aantrekkelijk te blijven voor buitenlandse investeerders?

“Naast een beter bestuur, meer transparantie en meer efficiëntie moet ook de belastinginning verbeteren, want het begrotingstekort is een erg zwak punt. En dat terwijl onze totale staatsschuld relatief klein is, rond de 50 %. Dat is niets vergeleken met sommige andere staten in de regio, die veel meer schulden hebben.”

“Bedrijven houden dus rekening met hogere belastingen om dat begrotingstekort aan te pakken. Idealiter zouden de belastingen natuurlijk beter moeten worden geïnd in plaats van het belastingtarief te verhogen, maar dat verandert niet van de ene dag op de andere. [Na de verkiezingen] daalt de inkomstenbelasting misschien terug naar 16 %. Dat zou heel redelijk zijn, op voorwaarde dat er een vorm van progressieve belasting komt. Dit zal echter heel moeilijk opnieuw in te voeren zijn,

waardoor het belastingtarief waarschijnlijk pas vanaf 2026 of daarna van toepassing zou worden.”

Zie je nog andere grote voordelen voor bedrijven die nearshoring naar Roemenië overwegen?

“Het algemene klimaat in Roemenië is opmerkelijk stabiel gebleven vanuit politiek, economisch en monetair perspectief. Daardoor heeft ons land zich ontpopt tot een van de snelstgroeiende economieën in Europa. Zelfs de krimp in 2020 was een van de kleinste van Europa, en het herstel, in ieder geval dat van het bbp, verliep behoorlijk goed.

De digitale transformatie zal pas over een paar jaar resultaat opleveren, maar er is wel al veel mogelijk, zoals een online btw-aangifte. In het kader van de NextGenerationEU-regeling is er ongeveer 6 miljard euro aan fondsen beschikbaar voor de digitale transformatie van de openbare sector.”

“Voor veel bedrijven is Roemenië aantrekkelijk vanwege de arbeidskrachten. Doorgaans zijn die niet bij een vakbond aangesloten, omdat Roemenen simpelweg bereid zijn harder te werken.”

Hoe helpt de arbeidsmarkt het concurrentievermogen van Roemenië te vergroten?

“Er bestaat een markt van 20 miljoen consumenten met meer koopkracht dan vroeger die geld willen uitgeven. Maar op het gebied van koopkracht is er een aanzienlijk verschil tussen de grote steden en het platteland. Roemenen zijn harde werkers, vooral de stedelijke en jongere bevolking. Ook op het gebied van competenties blinken ze uit in vele vaardigheden, bijvoorbeeld als het gaat om vreemde talen. Daarnaast is het technisch, wiskundig en technologisch onderwijs uitstekend. Voor veel bedrijven is Roemenië aantrekkelijk vanwege de arbeidskrachten. Doorgaans zijn die niet bij een vakbond aangesloten, omdat Roemenen simpelweg bereid zijn harder te werken.”

#5

Conclusie

We kunnen concluderen dat nearshoring een veelzijdige oplossing is voor het veranderende landschap van de wereldwijde bedrijfsvoering. Door in te zetten op nearshoringstrategieën, kunnen bedrijven een gezond evenwicht bereiken tussen kostenefficiëntie, veerkracht van de toeleveringsketen en ecologische duurzaamheid.

Roemenië is het overtuigende bewijs dat een stabiel politiek en economisch klimaat een transformerende kracht heeft, waarbij concurrerende arbeidskosten, een strategische locatie en robuuste investeringen in de infrastructuur een katalysator voor nearshoringsucces zijn geworden.

In de huidige complexe en onderling verbonden wereld is nearshoring niet alleen een tactische oplossing voor bedrijven die te maken hebben met verstoringen in de toeleveringsketen, maar ook een strategische noodzaak voor duurzame groei. En bovendien creëert het een concurrentievoordeel. Door de principes van nearshoring te omarmen, kunnen bedrijven koers zetten naar operationele uitmuntendheid, veerkracht en langdurig succes in een steeds onzekerder ondernemingsklimaat. En binnen de EU is Roemenië misschien wel de beste plek om te beginnen.

Ontdek ons aanbod in
Roemenië

WDP

WAREHOUSES
WITH BRAINS

WDP Romania

Strada Gara Herastrau 2, 020300 Bucharest, Romania

T. +40 31 2257 116

www.wdp.eu

 [linkedin.com/company/wdp](https://www.linkedin.com/company/wdp)

 [@WDP_EU](https://twitter.com/WDP_EU)

 www.facebook.com/WDPwarehouses